

ARVAUTUKŠEN ILMEŠTYMIS- ISTORIJA

Arvautuš on erikoisen viisaš kyšymyš. Arvautukšen piätarkotuš on šiinä, jotta še kehittäy ihmiseššä älykkyyttä, teräväpäisyyttä ta hokšuantakykyö.

Alkuperäset mečäštäjät, karjanhoitajat ta muankyntäjät aikoinah ušottih šiieh, jotta heitä vaštah luonnošša, mečäššä, veješšä, pellolla, omašša šuojaššah, joka paikašša aina oli vihollisvoima, kumpani tuou heilä vain onnettomuutta, tulipaloja ta tautija. Še vihollisvoima piti heijän mieleštä šuattua pettyä, vejellä nenäštä, a šitä luatiessa piti tietyä erikoista vertauškuvallista arvautuškieltä. Šen tietämättä niieh aikoih nuori mieš ei voinun piäššä oman perehen taša-arvosekši jäšenekši. Šen lisäksi pojilla järješšettih vielä muitaki kaikenmoisie viisahuškilpailuja.

Mečällä lähtiessä piti heijän mieleštä arvautella šitä varoin, jotta mečänelukat ei tiijettäis mečäštäjien tulošta. Näin alkuperäni ihmini käyttyän pakinaššah erikoista vertauškuvallisuutta oli varma šiitä, jotta tällä tavalla voit peitočči valmistautuo mečäššykšeh mainiččomatta ašeižen ta elukkojen nimitykšie. Šillä tavoin hänen mieleštä elukat ei tiijetä olla varovaisina ta še lupuau mečäštäjällä hyvyä mečäššyšlykkyö ta hyvie tulokšie. Arvauttamini oli ihmisien arkielämäššä tavallisešša käytännöššä. Esimerkiksi starinoissa čuarintytär valičči šulhasekši šen, kumpani arvasi hänen arvautukšet. Starinan mukah, muinosilla kreikkalaisilla ta germaanolaisilla arvautukšet verrattih kakšintaisteluh. Mainittih, jotta ken ei arvannun arvautukšie oli henkeštäh vieraš.

Merineiččysien ta šemmosien ylivoimasien olentojen arvauttelu antau tiijon ihmisen ta luonnon voimien taistelušta. Ihmini tahto piäššä luonnon valtuajakši, ta šen takie yritti arvata šen vertauškuvallista kieltä.

Karjalaiset arvautukset

Karjalaiset arvautukset ihmetytetäh šanan lyhyöllä muuvvolla, paradoksisella ainehella, monimutkasella kyšymyksellä ta vuottamattomalla vaštauksella. Arvautuksien avulla karjalaiset kuvattih kašvi- ta elukkamuajilmua, luonnon ilmijöitä, muanviljelijän ološuiteita: **Ruškje lehmä heinäseššä kytkyöššä.** — *Puola.*

Muinosimpina pietäh zoomorfisje arvautuksje. Metaforan kehittämisen levinyönä keino- na on elottomien vehkehien elollistamini: **Petra pellola hyppi, jalat muah ei koše.** — *Kätyt.*

Alliteratijo ta toisto rivin alušša annetah karjalaisilla arvautuksilla erikoista šointuo: (**L**iha- ni **l**ihaista **l**ipettäy **l**ihavalla **l**ippahalla. — *Muamon nännie imijäštä lapšešta.* (**L**ihainen **l**ihaista syöpi **l**ihaiselta **l**ippaalta? **Nellä neitie niemen nenäššä yhteh kappih käyväh.** — *Lehmäštä, kumpaista lypšetäh*). Ritmie ta loppušointuo varoin arvautuksissa on rikeneh käytetty venyäheksi kiäntämättömie šanoja. **Šata-** ta **tuhat-**šanoja on ušein käytetty: **Šata šančcie, tuhat tunčcie, yhellä vyöllä vyötetty.** — *Lyyheh.*

Pohjois-Karjalašša arvautukset ollah lähellä eppistä perinnehtä, tiälä monilla arvautuksilla on kalevalaista runonmittua. Šuvikarjalaisilla arvautukset ollah tavallisešti proosamuuvvošša, niihi huomattavašti vaikutti venäläini rahvahanrunouš.

Arvautuksista ta arvauttelomisešta paistih kahella keinoin. Yhet šanottih, jotta ei šuanun arvautella illalla yötä vaššen šentäh, jotta tulou arvautuksen akka ta šyöy yöllä šen makuajan arvauttelijan taikka rupieu unissa kummitteliutumah (räšnäytymäh).

Šanottih, jotta illalla arvauttelu oli kielletty: «Arvauteltih huomenekšella, illalla šuarnoja šanottih», muitein tuli «arvautksen akka» — yliluonnollini olento, kumpasešta oli vaikie piäššä eris, šentäh kuin hiän tiesi kaikki arvautukset ta vaštaukset niih.

Erähičči kun oli moniehašša talošša arvauteltu illalla ta i arvautuksen akka i tuli ta šanou jotta: ”Nyt kun että šuattane šanuo miula šemmoista arvautušta mitä mie en tiijä, niin mie šyön teijät!” No šiitä ruvettih arvauttelomah ta hoš mimmoista arvautušta kyšyttäis, ni kaikki še «arvautksen akka» tietäy. No šiitä še talon isäntä kun oli šemmoni hiitroi mieš, ni ottau ta tappau tiinehen kiššan, ottau vačašta pennut ta šamašša ne tupehuttau ta panou paččahan piäh ta petäjälevyllä peittäy ta kyšyy šiltä «arvautksen akalta» näin:

”Tiijätkö šie mi on šuatu šyntymättä, kavotettu kašvamatta, puun piäššä, petäjän alla?”

No še «arvautkšen akka» šanou jotta: ”ka še on lumi”. Ukko šanou jotta: ”ei ole, vain še on lumi kun šanotah: puun alla petäjän piällä”. Šiitä ukko noštau petäjälevyö ta näyttäy paččahan piäštä šitä kiššanpennun ruatuo ta šanou jotta: ”Še on tämä!” – Šiitä oli «arvautkšen akka» šiäntyt ta lähtet poikeš, kun ei arvannun.

Šitä, kumpani ei vaššannun moneh kyšymykšeh työnnettih pois, kaimattih nakrulla ta työnnettih Huikkol’ah (pohjoiskarjalaisilla) tahi Hiiteh (Puatenen karjalaisilla) — kamalah šaloh, «mečänhaltien luokše». Tavallisešti arvautukšie arvautettih talvella, erikoisešti Vierisän keškenä.

Toisien tietojen mukah kyllä illoillaki arvauteltih (hämärikkyö pityäs’s’ä) illanistujaisissa.

Oli aikoinah ihan tunnettuja aravauttelijie, kumpasie piätäkauten kučuttih pitoloih ta kumpaset tiijettihki erinomasie arvautukšie.

Arvuaja, kumpani kolmičči peräkkäh ei voinun arvata arvautušta, šai hävetä tietomattomuuttah ta joutu Huikkol’ah tahi Hiiteh — kamalah šaloh, «mečänhaltien luokše». (Täštä Huikkol’ašta on mainittu vain Vienašša. Toisissa Karjalan ošissa eikä Huikkol’ašta eikä mistänä šemmosešta ole kuultukana). Enšin häneltä kyšyttih:

– Huikkol’ahko vain šanot mielitiettyš nimen? Kun ei liene šanon nimie, ni šilloin joutuki Huikkol’ah. Läksijällä šaneltih näin:

– Hui, hui Huikkol’ah, kišša kyytih, kapusta korjakši, hiiri heposekši, hiiren šuolet ohjakšiksi». Lähtöy mänömäh ta kaččou kun ristimuamo istuu katolla ta värttinällä kesryäy. Kyšyy: ”Minne mänet?” – ”Ka Huikkol’ah.” Ristimuamo kirvottau värttinän ta šanou jotta: ”Anna, ristityttäreni, värttinä!” No kun hiän kumartuu antamah, niin šilloin toini šittuu korvilla. Šiitä hiän tuaš kyšyy: ”Oi, ristimuamoseni, minne mie nyt mänen?” – ”Mäne ruumenvakkah!” No šieltä noušou čuutona. ”Minne, ristimuamoseni?” – ”Mäne tervapuisseh!” Ka šen arvuatta! Tuaš ni kyšyy: ”Minne, ristimuamoseni?” – ”Mäne šulkavakkah!” No šieltä kun noušou niin kuin iče piessa! ”Minne ristimuamoseni?” – ”Mäne pappilan avannoilla pešeytymäh!” No hiän mänöy. Pappilan piijat tullah vettä käymäh: ykši lyöpi korennolla, toini korvolla, monieš purahalla. Hiän itkien ristimuamoh luokši. Toisissa kylissä Huikkol’ah joutujua käšettih ristimuamon pakinoilla. Piti männä ta kyšyö häneltä:

«Minne mie, ristimuamosen, mänen?».

- Mäne tervapuisseh.
- Minne mie nyt mänen?
- Mäne šulkavakkaseh.
- Minne mie nyt mänen?
- Mäne villavakkaseh.

Ristimuamo kyšyy: ”Mitäpä šiula arvauteltih, kun jouvuit Huikkol’ah?” Hiän šanou. No šiiitä ristimuamo šelittäy ne hänellä ta pešöy ta työntäy kotihiš.” (Vilho Jyrinoja).

Ičeštäh Huikkol’asta on mainittu näin. Kun še Huikkol’ah mäniä alkau šitä kämälua paikkua lähetä ni Huikkol’an koirat yllytäh haukutah. Huikkol’an emäntä käšköy pojat kaččomah, ketä šieltä tulou! Pojat juoššah pihalla ta ta jälelläh tultuo šanotah:

Tulou kakši kerjäläistä
ryyšyššä, riäšyššä,
rekälaukku rinnalla,
hiiri heposena,
kapusta korjana,
koiran šuolet ohjakšina.

Huikkol’ašša häneltä kyšytäh: ”Mintäh šie tänne jouvuit?” – ”Kun en arvannun ni šiiitä jouvuin tänne! En arvannun kolmie arvautušta!” – ”Mitäpä šiula arvauteltih?” – No šiiitä piti šanuo ne arvautukšet mitä ei ollun arvannun. Šielä Huikkol’ašša häntä enšin vieretetäh tervapuissešša, šiiitä šulkapuissešša. Šiiitä kun šieltä nošsetah niin on kuin kokko: šulat tartuttih tervah!

Vielä on mainittu šemmoistaki keinuo, konša Huikkol’ah matkuajan piti männä Huikkol’an akan luokši, kumpani kesräsi värttinällä kahen koslan piällä. Še puitto kirvotti värttinän ta käški tulijua šitä noštamah, a iče alko kušša ta šittuo šen piäh.

Tai šanottih eri kylissä vähäsen toisella keinoin. Oli tämmöniki : «Hui, hui Huikkol’ah, pui, pui Puikkol’ah hiiri heposekši, hiiren v...u vempelekši, kapusta korjakši, petel ruošakši, hiiren šuolet ohjakšiksi».

Lapset varattih Huikkol'ah joutumista, ta šentäh yritettih kuunnella tarkkah, kun vanhemmat ihmiset arvauteltih, jotta šuatais tietä niitä arvautukšie mahollisimman äijän.

Paikka

Arvautukšie niinkuin muitaki šuušanallisie kanšanrunouven muotoja šai kuulla šekä koissa, jotta šen ulkopuolella: kalalla (kalapirtillä), mečällä (meččäpirtillä), tukin uitošša (tukkipirtillä). Pahalla šiällä taikka yöpuulla ruvetešša kalaštajat, mečäštäjät taikka tukkimiehet kerävyttih yökši šaman katon alla. Šiih palah tuli kanšanrunouven šuurempien lajien: runojen, starinojen ta kaikenmoisien kertomukšien vuoro. Arvauteltih tiälä oikein harvoin šiitä šyyštä, jotta näillä loittosilla meččäpirttilöillä kerävyttih tavallisešti ruavahat miehet. Joukošta aina löyty yksi taikka ušiempiki hyvä starinoiččija ta loppuset oltih vain kuuntelijina. Viime aikoina arvauttelu jäi vanhukšien ta lapšien huvihommakši ta parahana paikkana šiinä kujehesša ois kiukuan šelkä. Arvauttelu vuatiu vuoropakinua, kumpasešša yhet arvauttelou, a toisien tehtävänä on arvuamini. Voijah arvautella välissäh kakšiki henkie, vain šilloin ei šäilytä ne kilpailutunnelma, ilo ta leikki. Näissä arvautukšissa, Karjalaisissa runoloissa ta šamoin šananlaškuloissaki karjalan kieli on šäilyn vanhašša puhtahuuvveššah.

Vaikka arvautukšie on pitin aikua jo riittäväšti tutkittuki, arvautušmuajilmašša on vielä tutkittavua šekä kielen, jotta kanšanrunouven kannalta.

ARVAUTUKŠIE

Keški on kuin kesrä, varši on kuin vašta,
häntä on kuin hiirellä.

Nakris.

Puukello, kivijalka, läksi šoita šotkomah,
meren vettä vellomah.

Nuotta.

Nyppiu, näppiy, käyvä käššiy pikku henk-
šelit šeläššä.

Rukki.

Pieni lintu liinahäntä läpi šeinästä liitelöy.

Niekla ta rihma.

Mi juuritta kašvau?

Pilvi.

Ikäh veješšä venyy ei nikonša happane.

Kivi.

Astuoissa tunnet, korvillaš kuulet, a šil-
millä et niä.

Tuuli.

Talvet juokšou, kešät makuau.

Šukši.

Yksi pirtti viisi kamarie.

Šormikaš.

Kellä on šilmät korvissa.

Korvolla.

Rautašuu puita šyöy.

Kirveš.

Kahella muamolla viisin pojnin.

Kiät ta šormet.

Huara halie, koivu korie, yhteh juureh
juoštih.

Lehmän šarvet.

Nellä antau, nellä kantau, kakši kuunte-
lou, yhellä koirie hošou.

Lehmä lypšyäissä.

Yksi hiiri, kakši häntyä, ken šen kenkän
arvuau.

Löttö.

Juurikka joven takana, šatašarvi kankahal-
la, puun voije, venosen rašva.

Terva.

Yöt huhuou, päivät huhuou, etähyštä ei
šua.

Koski.

Korppi lenti korven rantua, vesi šiiveštä čirahti.

Vesi airosta tipahti šoutuaissa.

Kukko puušša, šuolet muašša, laulua kulkertelou.

Kello.

Minne vieröy šinikerä, šinne et piäše šie ikinäh.

Šilmät.

Liukkau laikkau luisien lukkujen takana.

Kieli.

Kioletöin mieletöin – muajilman viisaš.

Pesmeni.

Šie čikkoseni šieltä, mie čikkoseni tiältä – yhteh yöksi muate.

Vyö.

Orih juoksi, očcah nuoli, reki vieri, tie täräsi.

Rukki.

Lemmenlehti lekahti – kaikki rahvaš kačahti.

Ovi.

Neitoni nenä nykerö, perehen ruoka takana.

Avuan.

Pirtti täysi omahista – en ni ensimmäistä tunne.

Jalan tilat.

Hyppiy koppiu, ta yhteh čuppuh čurvistuu.

Vašta.

Liävä täysi lähtömie, hännättömät kaikki.

Halot kiukuašša.

Lampahat lahen takana, šyyvväh kultaista kuluo, hopeista heinänpiätä.

Hiilet kiukuašša.

Kirpun šuuruš – hevoita jykiempi.

Tulikyven.

Tuli tuitturi mečäštä, otti kullat, otti mulat, otti huokehet hopiet.

Kiukuan havu.

Istu huapana havolla, vesilintu vempelellä – šuutoin šöi, kiätöin ampu.

Lumi šuli kannonpiäštä.

Kannettava vaipuu, kantaja ei vaivu.

Veneh.

Kukkaro kuušešša, helykivi juurešša.

Koira oravua haukkumašša.

Kiiltäy kuin nappi – ei ole nappi,

Pöräjäy kuin pappi – ei ole pappi,

Muah mänöy kuin tappi – ei ole tappi.

Šittapörö.

*Eläy muajilman alušta muajilman
loppuh, a viijettä netälie ei niä.*

Kuu.

Viron uuhi, šakšan lammaš,
Tulou koppien kotih,
taputellen tanhusie.

Skokuna.

Koissa kolahti, rannašša rämähti – šinišot-
ka vesillä.

Nuotta.

Korkiempi kotie, matalampi rekie,
muššempi nokie, valkiempi vitie.

Harakka.

Puukello, kivikapie, läksi šoita šotkomah,
meren vettä vellomah.

Nuotta.

Kaštietta kašvau, vejettä venyy.

Noki.

Yöt kaččou, päivät kaččou, šilmieh ei rä-
pähytä.

Korvo.

Kieletöin, mieletöin koko kylällä toven ša-
nou.

Pesmeni.

Meččäh mänöy – kotih kaččou, kotih tu-
lou – meččäh kaččou.

Kesseli.

Šata šilmyä, šata korvua.

Vakka.

Veješšä šyntyy, vettä varajau.

Šuola.

Mušta lehmä mulleroini šeisou pyhällä
mualla, pyhän muan pientarella, šuuren
korvon vettä juopi, šuuren yšan halkuo
šyöpi.

Kylyn kiukua.

Mušta lehmä mulleroini vettä juopi, pil-
ven noštou, paikkoja pakottau, lihakšie
liikuttau.

Kylyn kiukua.

Uukoni kotih tulou, villaset muata vetäy.

Heinäreki.

Lammaš meččäh mänöy, kylkiluut paistau.

Heinähäkki.

Eččiy, eččiy, kun löytäy niin põlaštuy, kun
ei löyvä niin ihaštuu.

Verkon paikkuamini.

Emättäy kun revittäy, pajattau kun paik-
kuau.

Verkon korjuamini.

Nuora puun nenäššä, šurma nuoran piäššä.

Onkitušonki.

Mieš hirttä pitäy, hirren piäššä nuora,
nuoran piäššä koira, koiran šuušša elävä.

Onkitušonki.

Puoli puuta, toini rautua.

Veičči.

Härkä liäväštä vejetäh, viisi mieštä vetämässä, kuuveš mieš on kuččumašša.

Veičči ta huotra.

Polvie ylempänä, vyötä alempana muštani roikkuu.

Veičči tupešša vyöllä.

Nipšau-n'apšau, käyvä kapšau tihieššä varvikošša.

Keriččemet.

Jalan alta vauhin šuau, polven piällä pelie pitäy, pieneštä reijäštä šiämeh piäšöy, keš-kikohan pakšukši šuau.

Rukki.

Nellä neitie niemen piäššä, viiješ ympäri kiertäy.

Tikutuš.

Čuuto čupušša istuu, naista tuakšeh tahtou.

Kankašpuut.

Pissä, pissä, paina, paina, kun ei mäne – nuole piä.

Niekla ta rihma.

Mi on vaškini vakkani, luini lukkunu, šeičen loukkoni.

Piä.

Kanasie kakši ortta, kaikki aivan valkeita.

Hampahat.

Lauta lammissa ei laho, eikä happane.

Kieli.

Tuatto-muamo šyömäh – pojat šotua käymäh.

Hampahat.

Katajikko kannon piäššä tyynellä tai tuulella lekkuu.

Parta.

Lahet kaijat, niemet pität, kallivot niemen nenäššä.

Šormet ta kynnet.

Kantaja kuolou, kannettava jjäy.

Nimi.

Kylyn koukku, šaunan šalpa, perehen torakapičča.

Min'n'a.

Kaheštä reijäštä šiämeh, kolmešta pois.

Paijan piältä ottamini.

Nellä kantau, nellä antau, kakši kaččou, kakši kuulou, kakši taivašta viilöy, yksi koirie hošou.

Lehmä.

Pitkä vičča pihlajaini, koko kylän hošojaini

Paimen.

HUI, HUI HUIKKOL'AH

arvautušleikki

Henkilöt: JUAKKO (isäntä), NAŠTO (emäntä), MUARIE, TUARIE, IIVANA, MIIHKALI, HILIPPÄ, SUAVA (talon ta nuapurien nuorisuo.) *Kaikki, mikäli on mahollista, ollah kanšallispukuloissa.*

Vanha pirtti, kumpasešša on muinoiskarjalaisie huonehkaluja ta kesseli (tuohikontti) šeinällä. Isäntä istuu skammilla (rahilla) ta vuolou kirvešvartta, emäntä puuhauu keittohommissa, Muarie keriy lankua, Tuarie pitäy vyyhtie, Hilippä kaččou ikkunašta pihalla, Miihkali ta Iivana issutah stolan takana ta niise kurkissellah pihalla.

JUAKKO *(laškien kirvešvarren skammilla)* Eikö Suavua jo nävy?

HILIPPÄ Ei nävy vielä.

NAŠTO Ei Huikkol'ašta niin ruttoh šelvitä, kun šinne kerran täytyy männä.

MUARIE Šielä šitä Huikkol'an Halli haukkuu, luppakorva *(hörppäkorva)* louškuttelou.

IIVANA *(lattiella šeisomah šuoristautuon)* Ta Huikkol'an piijat piinatah.

MIIHKALI Ta novetah nuama.

TUARIE Ta terva-altahašša pannah pešeytymäh.

JUAKKO Ta käšetäh pyyhkiytymäh ruumehella hinkalošša *(tarttuu kirvešvarteh, kaččelou šitä)*, tuahvejellä juotetah ta kuivilla kiššanhännillä šyötetäh.

MUARIE Suava parka! *(heitetäh kerimästä, pannah kerä ta vyyhti stolalla).*

TUARIE Mintähpä hiän ei voinun arvata niitä arvautukšie? Oltihko ne arvautukšet ihan outoja ta niin vaikeita, jotta niijen takie piti Huikkol'ah joutuo?!

- JUAKKO Niin, niin, köpelösti kävi Suavalla. Vain voisimmahan myöki tässä joutavina ollešša kuot'ella, ollahko tiälä miän joukošša kaikki muut Suavua viisahampie. Jattamma kyšelyö, mäne tiijä, šuammako vielä ketänih Suavalla toisekši.
- IIVANA Jatkakka vain.
- TUARIE En ole ainaki mie vaštah.
- Kaikki (*toissetah*) Jatkakka, jatkakka...
- JUAKKO No tietoniekat, taitoniekat, olkua tarkkana, pankua mieli pyörimäh, toimimah ankara ajatuš!
- MUARIE Kyšy miulta enšiksi, tuatto!
- JUAKKO Olkah männehekši, alottakka vain. — **Henki alla, henki piällä, šiinä henke-töin välissä.** — Mi še on?
- MUARIE Heponi, šatula ta račaštaja, — šen mie jo kätkyöššä ollešša kuulin. Vain nyt mie kyšyn šiulta, tuatto.
- JUAKKO No, annahan paukkuo!
- MUARIE **Yöt pauhuau, päivät pauhuau, ei šua konšana rauhua,** — mi še on?
- JUAKKO Tuntouhan tuon košen pauhuannaštah. Nyt šie, tietjä Hilippä! — Čuuto čupušša istuu, naista tuakšeh tahtou, — mipä še on?
- HILIPPÄ En mie häntä... čupušša istuu... mihän tuo ois?
- JUAKKO Ahaa! Joko aletah šilmäš kiäntyö Huikkol'ah päin. Olishan še Suava šieltä pois šuatava. No kuot't'elemmapa nyt Našto-emännän tietoja.
- NAŠTO No, annahan tulla, tässä olen. (*Kiäntyy vuottamah.*)
- JUAKKO **Šuorašelkäni, šatajalkani,** — mi še on?
- NAŠTO A-voi-voi, eikö muuta! On han še šaha miänki talošša. A keltäpäš mie nyt kyšysin?
- MUARIE Miulta, miulta!

- NAŠTO **Innin tinnin, junnin jännin, jyrkät polvet, viäret šiäret, harmua hameh piällä,**
— mi še on?
- MUARIE (*ajattelou ta šupšettau ičekšeh*) **Innin tinnin, jynnin jännin, jyrkät polvet...** (*Ihaš-
tuon*) Ka še šie, muamo, kun laulat pikku vellie muate pannešša.
- NAŠTO Ei ni šinnei päin! Huikkol'a taitau olla kohta ieššäš. Vain kuulepaš, Miihkali!
- MIIHKALI Kuulen, kuulen.
- NAŠTO — **Pyörie, pyörie, pyörykkäini kaiken muan armahaini,** — mi še on?
- MIIHKALI Vähemmälläki toki rahan arvuau, kopeikan. Kyšäsenpä nyt mie Iivanalta.
- IIVANA Kyšy vain!
- MIIHKALI **Ieššä orani, kešellä kerä, peräššä čirpin terä,** — mi še on?
- IIVANA Kaikkihan kukon tuntou. Nyt kaččuot on miun vuoro. — **Kattila kiehuu kan-
kahalla ilmain puitta, keittäjittä, kokitta, kohentajitta, pavaritta, paistajitta,**
— Mi še on, Muarie?
- MUARIE Terva. (*Kaikki nakretah.*)
- IIVANA Hui, hui Huikkol'ah, kun et šitäkänä tiijä. A šie, Hilippä!
- HILIPPÄ No?
- IIVANA **Mi paikka leivästä täytyy šyömättä heittyä?**
- HILIPPÄ Kuori tietyšti, kova, palanut kuori.
- IIVANA Etpä tietän, etpä tietän! — **Juokšou, juokšou muat i meret, a jälkie ei tunnu,**
— mi še on, — Miihkali?
- MIIHKALI Vesi, tiijän mie. Vain šanopaš, tuatto, tämä: **Yöt hakkuau, päivät hakkuau, laš-
tuo ei šua.**
- JUAKKO Kyšyhän šiltä, kumpani ei ole nähny kelluo. — **Ikäh veješšä venyy ei nikonša
happane,** — šiinä on šiula, Tuarie.

- TUARIE Kivi še on, tuatto šen šano. Kivi še ei vettä varaja. — **Nyppiu, näppiy, käyvä kääšiy pikku henkšelit šeläššä.** Šiinä še on tehtävä. A šiitä šamasešta vielä näinki šanotah: **Jalan alta vauhin šuau, polven piällä pelie pitäy, pieneštä reijäštä šiämeh piäšöy, keškikohan pakšukši šuau.** A mipä še tämä on? Šanopaš nyt, Miihkali.
- MIIHKALI Rukkihan še on. Kun šillä kesrätäh, niin še nyppiu, näppiy, käyvä kääšiy, lanka mänöy pieneštä reijäštä läpi ta rullua täyttäy. Kuulei, Muarie tämä: **Mitä varis ruatau, kun šillä on täytyn kuuši vuotta?**
- MUARIE Kuolou, mitäpä muuta.
- MIIHKALI Mitä vielä! Šilloin še vašta alkauki elyä. Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tiijä. (*Aštuu Muarien eteh ta härnyäy šormellah*) Hui, hui Huikkol’ah, kun et tietän, mi laulau innin tinnin, jynnin jännin, jyrkät polvet, viärät šiäret, harmua hameh piällä. Hui, hui Huikkol’ah, kun et arvannun. Kattila kiehuu kankahal-la ilmain puita, keittäjittä, kokitta, kohentajitta, pavaritta, paistajitta. Hui, hui Huikkol’ah, kun et älynnyn, mitä varis ruatau kun še on täyttän kuuši vuotta.
- Kaikki (*kättä heiluttuan*) Oho šie, stukoi stakoi. Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tiijä.
- MIIHKALI **Mitä kaikki ihmiset ruatah yhtä aikua?** — Tuarie.
- TUARIE Ne muatah — ei, kun vanhetah. — **Maito kuation lattiella, piimä latelauvoilla, lähe ei nuollen, eikä vuollen, eikä šiivellä pyyhkien.** — Še on šiula, Hilippä.
- HILIPPÄ Mipä še olis muu kuin maito.
- TUARIE Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tiijä (*Aštuu Hilipän eteh ta härnyäy šormellah*) Hui, hui Huikkol’ah, kun et arvannun: **Čuuto čupušša istuu, naista tuakšeh tahtou.** Hui, hui Huikkol’ah kun et tietän: **Mi kohta leiväštä täytyy šyömättä jättyä.** Hui, hui Huikkol’ah, kun et tietän: **Maito kuation lattiella, piimä latelauvoilla, ei lähe nuollen, eikä vuollen, eikä šiivellä pyyhkien.**
- Kaikki Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tietän! Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tietän! Hui, hui Huikkol’ah, kun et šitäkänä tietän!

JUAKKO:

Hui, hui Huikkol'ah!
Huikkol'an koirat haukkumah
Hiiri šiula heposeksi,
Kiššanšuolet šiiččiloiksi,
Koiranšuolet päiččilöksi,
Tuahlapie rejekši,
Vanha kapusta korjakši,
Huuhtar lakiksi,
Korento ruošakši,
Petel piiskakši,
Čičiliušku šiimakši.
Hui, hui Huikkol'ah
Huikkol'an koirat haukkumah.

Kaikki:

Hui, hui Huikkol'ah,
Huikkol'an koirat haukkumah.

(HILIPPÄ ta MUARIE ollah lähöššä pois pahoilla mielin. Šilloin SUAVA viuhahtau äkkie šiämehtakitta, pal'ahin päin tukat pissyššä).

JUAKKO Šiinä teilä Suava! Pöläštynehenä ta kurjan näkösenä. Mitäpä šinne mainittavah Huikkol'ah kuulu?

SUAVA (*kertou pöyrrykšissäh*):

Kuulin kummat, nävin imehet,
Huikkol'ašša käyveššäni:
Orava ahoja kynti,
Hepo hännin puuhu juoksi,
Hirši veti, härkä notku,
Reki kešti, tie hajosi,

Kirvehellä keitettih,
Kattilalla leikattih,
Lammaš latteita pešäsi,
Piijat pahnašša makasi,
Lehmät leipo taikinua,
Poršahat keitti pontikkua,
Akat ammo aituukšesšša,
Emännät šikana röhki.
A kun mänin liäväh:
härkä löi hännälläh,
vasikka vasarallah,
lammaš kintullah kajahutti,
väistäriikki šiarelläh,
tijani kannukšillah.

Oi kuin miula on vilu, vaivuttau ta on nälkä.

(Kaikin nakretah.)

NAŠTO Etkö šie, poloni, šuanun šielä ruokua?

SUAVA Šyötettih milma mukamaš tai juotettih, vain nälkä ei lähten. Lähtiessäki annettih piirua evähiksi. Otin šen käteheni – kiäššä ei nimitä, panin šen šuuhuni – šuušša tyhjä!

TUARIE A missäpä šiun takki ta lakki?

SUAVA Ka milma Huikkol'ašša jakšettih, vuattieni vajahettih. Šain mie tilah šinisen takin ta šarkasen lakin. Annettih miula vielä jiaheponi, nakrehešta šatula ta hernehešta ruoška.

MIIHKALI Missäpä ne nyt ollah?

SUAVA Mie istuuvuin heposella šelkäh ta läksin ajamah. Ajoin, ajoin ta kuulin kuin tievieraššä lintuni laulau: - Šinini takki, šinini takki. A miula kuulu: - Ei ole šiun takki, miun on še šinini takki. Heitin takin piältäni ta riputin šen koivun okšah. Kun ei ole kerran miun, ni olkah siinä.

IIVANA A missäpä lakki?

SUAVA Läksin mie ielläh račaštamah. Vähäsen matan piästä tuaš kuulen linnun laulun:
- Verašta lakki, verašta lakki. A miula kuulu: - Varaššušlakki, varaššušlakki! Šieppasin šen lakin piästäni ta vihoissani vilahutin meččäh. Mäne mänöjäš!

JUAKKO Minnepä heposeš šuatoit?

SUAVA Ka kun läksin tuaš ielläh ajamah, nävin tiepuolešša palajan riihen. Läksin šitä šammuttamah, a šillä aikua heposeni šuli. Noššallin šatulana olkapiälläni, pissin ruošan vyön alla ta jatoin matkuani.

TUARIE A missäpä nyt ne šatula ta ruoška?

SUAVA Kulkieissani nävin kahta toruajua šikua tiellä. Mie niitä šatulalla kolhasin. Šijat ni šyötih šatulani.

MIIHKALI A ruoška?

SUAVA Kotvasen ajan piästä näin tuaš kun kakši kukkuo toratah. Mie välih ta ruošalla niitä lyyvvä šujahutin. Ne šyötih miun ruoška. Šiitä läksin kotih ta nyt olen täššä.

NAŠTO Nälissäš, poikaparka.

SUAVA Vilu miula on ta vaivuttau.

JUAKKO (*juohattau Muarieh ta Hilippäh*) Ta tuošša on kakši lähtömäššä šamalla matalla.

SUAVA (*ibaštuu ta ilkkuu*) Hui, hui Huikkol'ah...